

داکتر سید موسی صمیمی

Political Economy

***Promoting dialogue and
discourse***

Dr. Said Musa Samimy

Email: Samimy@t-online.de

خروج نیروهای رزمی بین المللی از افغانستان

– اجتناب نا پذیری تاریخی و پی آمد های سیاسی و اقتصادی آن -

بخش ششم و آخر

مکن هایم، جنوری سال 2014

1. پیشگفتار
2. الزامات خروج نیرو های رزمی بین المللی از افغانستان
 - 2.1. نیاز سیاسی و ناگزیری تاریخی خروج نیرو های خارجی
 - 2.1.1. ازمنه ای دور تاریخی
 - 2.1.2. افغانستان معاصر
 - 2.1.3. "حزب دموکراتیک خلق افغانستان" و قشون سرخ
 - 2.1.4. قشر نوپا و نیرو های بین المللی
 - 2.1.4.1. پیشینه ای تصمیم گیری درمورد خروج نیرو های رزمی
 - 2.1.4.2. نشست سران کشور های عضو ناتو در لژبن: طرح زیر ساخت نظری خروج نیرو ها
 - 2.1.4.3. نشست سران کشورهای عضو ناتو در شیکاگو: بازدید کلی بر استراتژی نظامی
3. ارزیابی انتقادی
 - 3.1. دگرگونی معادلات سیاسی و اقتصادی قشر نوپا
 - 3.2. پی آمد های درون مرزی خروج نیرو ها
 - 3.2.1. مقایسه نا رسای تاریخی
 - 3.2.2. تقویه نیرو های امنیت افغانی: نارسایی مبارزه قاطع با دهشت افگنی
 - 3.2.3. پی آمد های اقتصادی: هزینه ی خارج از توانایی های مالی کشور
 - 3.2.4. پی آمد های سیاسی: عدم نهادینه شدن دموکراسی
 - 3.2.4.1. بافت سیاسی - نظامی قشر نوپا
 - 3.2.4.2. دگر گونی ترکیب معادلات سیاسی در یک دهه ر "بازی بزرگ معاصر"
 - 3.3. پی آمد های بیرون مرزی: تعدد بازیگران سیاسی
 - 3.3.1. مواضع غرب: تامین نسبی ثبات سیاسی توام با حد اقل آزادی های مدنی
 - 3.3.2. مواضع کشور های ریک (هند، چین و روسیه) : تباری و تبارین
 - 3.3.3. نگرانی جمهوریت های آسیای مرکزی: گره خوردگی های سیاسی و اقتصادی
 - 3.3.4. هم چشمی های قاتلانہ ی همسایگان در پرتو سیاست های تمامیت گرایی
 - 3.4. مخالفان مسلح: نیروی آشوبگر و فاقد چشم انداز برنامه آشتی ملی
 - 3.5. نظرات در مورد انکشاف احتمالی اوضاع سیاسی
 - 3.5.1. تصورات بنیاد اندیشه "دانش و سیاست آلمان"
 - 3.5.2. تصورات زلمی خلیل زاد، امریکایی منتقد افغان تبار
 - 3.5.3. رهکار های بدور از امکانات عملی
 - 3.5.4. گذرگاه تنگ انتخابات: بمثابه ی یگانه رهکار مسالمت آمیز
 - 3.5.4.1. جنگ های زرگری در آستانه انتخابات ریاست جمهوری
 - 3.5.4.2. گفتمان بدیل سیاسی: "حکومت داری هوشمند" در برابر "حکومت الیگارشی نوپا"
4. نتیجه: فقدان در ورودی جهانشمول به "آرمانگاه ملی"
5. رویکردها

6. ضمیمه: لست احزاب سیاسی

3.5.4.2. گفتمان بدیل سیاسی: "حکومت داری هوشمند" در برابر "حکومت الیگارشسی نوپا"

علی رغم این تشنّت سازمانی – طوریکه تجارب سیاسی در ده سال گذشته شهادت می دهد – بازیگران عمده کارزار کشور متشکل از هر چهار حلقه ("گروه کرزی، گروه اتحاد انتخاباتی، گروه منتفدین سیاسی و گروه تک رو ها) در آخرین تحلیل در راستای "ثبات نسبی" به زعم خودشان برای "منافع ملی"، ولی با اولویت های خواست های قشری خودشان هدفمندانه عمل می نمایند.

طوری که در صفحات گذشته به تفصیل ارزیابی شد، بر خلاف گذشته ها، در بازی بزرگ معاصر در سرزمین هندوکش نظر به تعدد بازیگران معضله کشور ما به گره کوری می ماند که برای بازکردن آن نخست از همه بایست سر کلاهه گیر افتد. یکی از کاستی های انکشاف نا سالم در کشور و در منطقه، در برداشت نارسای ذهنیت سیاسی بازیگران نهفته می باشد. ازین نگاه اینک، نخست قبل از بررسی جزئیات بدیل سیاسی سری می زنیم به تفکرخشک و برداشت نادرست از "بازی برد یا باخت" در سیاست های عملی.

گفتمان بازی برد یا باخت سیاسی

مولفه خروج نیرو های رزمی بین المللی از افغانستان با سرنوشت کشور سخت گره خورده است. نه تنها همه اقشار درون مرزی کشور با سردرگمی روز شماری می نمایند. بلکه به همین منوال کشور هایی که روند شکل گیری دموکراتیک کشور را با نیرو های رزمی، پشتیبانی های سیاسی و کمک هایی اقتصادی تا حال همراهی کرده اند، خود نیز در حالت ابهام به پایان درگیری شان در این کشور بحران زده مینگرند. کشور های "ریک" در همسویی با "سیاست نرم" غرب در تباین و تبانی خود را برای دوره ی پسا خروج آماده میسازند. در اخیر کشور های همسایه به نوبت خویش و در تداوم راهکار همیشگی شان به "چانه زدن های سیاسی" سرگرم اند تا هرچه بیشتر جای پای شان را در افغانستان پسا خروج نیرو های رزمی محکم تر سازند.

به سلسله تاثیر گذاری بر اوضاع هندوکش، در گذشته های دور در "بازی بزرگ" دو نیروی مهم زمان، نخست روسیه تزاری و هند بر تانوی و پس از آن اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده امریکا نقش تعیین کننده داشته اند. راهکار های هریک ازین دو بازیگر در همان مقطع زمانیه سادگی قابل درک و ارزیابی سیاسی بود. برخلاف گذشته ها، امروز تعداد بازیگران سیاسی در "بازی بزرگ معاصر" افزایش یافته است. در کنار غرب با دشواری های مالی، کشور های ریک با ساختار های غیر متجانس و همسایگان دور و نزدیک با تنگ نظری های استراتژیک. هر یک ازین سه گروه تلاش می نماید تا دستور کار سیاسی را در کارزار هندوکش مطابق به راهکار طرح شده خود تعیین نماید. ازین جمله به ویژه کشور های همسایه که خود را به مثابه "ابر قدرت های منطقوی" تصور مینمایند، حتی سرنای سیاسی را سرچپه می دمنند. در نتیجه سیاست های پیچیده منطقوی در قبال افغانستان هر روز هنوز هم غامض تر میگردد.

از جمله "تیوری های بازی" در اقتصاد سیاسی و علوم متداول اجتماعی دو گزینش، که نمایندگی از دو ذهنیت متفاوت مینمایند، مورد بحث و مذاقه قرار می گیرند: تیوری برد یا باخت - zero sum game - و تیوری برد برای همه - win win strategy.

ذهنیت "برد یا باخت" بیانگر این نکته است که برد یکی از بازیگران همزمان با باخت بازیگر دیگر منجر میگردد. بر خلاف در ذهنیت "برد برای همه" که اصطلاح "استراتژی پیرو زی دوگانه" نیز برای آن بکار گرفته می شود، هیچ یک از بازیگران باخت نداشته و با پیروی از مقررات بازی، همه بازیگران برنده میگردند. البته علت این برد برای همه در این نکته نهفته است که نظر به اصل "نتیجه اشتراک مساعی" - synergy effect -، دستآورد بازیگران، در صورت اشتراک مساعی، بیشتر از محصول کار هریک از بازیگران بصورت تنها میباشد. در راهکار برد برای همه، مسئله بطوری مطرح نمی گردد، که یا موقف خود را باید پیاده کرد، و یا الزاماً باید عقب نشینی کرد. برخلاف مسئله به ترتیبی موضوع بحث قرار می گیرد، تا یک راه حل دوامدار سراغ و پیاده گردد، که مورد پذیرش همه بازیگران قرار گیرد، گویا همه بازیگران بتوانند حد اقل انعکاس خواست های "برحق" خود را در این راهکار بیابند. به این ترتیب حالتی ایجاد میگردد که هر یک از بازیگران با این انتباه همکاری مینماید که از این طریق بدون آنکه چیزی را از دست بدهند، دست آوردی کمایی نمایند. (156)

باز تاب بازی برد برای همه در سیاست

در بازی بزرگ معاصر در راستای تاثیر گذاری بر سر نوشت افغانستان، با وجود تمام تفاوت های سلیقوی سیاسی و نازک خیالی های دیپلماتیکی، غرب تحت رهبری ایالات متحده امریکا با پیاده کردن اصل سیاست "نیروی نرم" با کشور های ریک در همسویی قرار می گیرد، راهکار جمعی آنها که از واقع بینی های سیاسی و عمل گرایی های نظامی مشابه ناشی می گردد، برای رسیدن به هدف ثبات نسبی سیاسی در افغانستان، در ذهنیت آنها "برد برای همه" تبلور می نماید. به این ترتیب برای طرح و پیاده کردن یک اجندای ملی محیط و ماحول در خور حال کشور ایجاد میگردد.

ولی در رویارویی با این ذهنیت، راهکار برد یا باخت کشور های همسایه، افق جولان بر نامه ای ملی را تیره و تار میسازد. کین بین مور - Kin Binmore -، استاد علوم اقتصادی بریتانیای بزرگ با این باور است که "زندگی، بازی برد یا باخت نیست". وی در اثر مشهور خویش بنام "تیوری بازی، یک مقدمه بسیار کوتاه" مینویسد: "بازی که ما با آن سرو کار داریم، در زندگی واقعی به ندرت تنها و تنها باز تاب مناقشه است". (157)

در مورد تیوری های بازی به مثابه زیر ساخت سیاست عملی، ما در سال های شصت سده بیستم با طرح "همزیستی مسالمت آمیز" بر می خوریم، تیزس سیاسی که از طرف ماسکو ارائه شد و پیکنک آنر "نظر روزیونستی" خوانده و "کرنش" به امپریالیزم تعبیر میکرد. "دفتر سالاران" کرملین نشین تحت شرایط تنش زای "جنگ سرد" همان زمان سیاست "همزیستی مسالمت آمیز" را به مثابه "بازی برد برای همه" تبلیغ می کردند. همچنان در اخیر سال های هشتاد سده ی قبل، ما دوباره با طرح تیزس "همسازی - harmony" در چین شاهد بازتاب "برد برای همه" هستیم. دینگ سیاو پینگ - Deng Xiaoping - در پیوند با نظرات کونفوسیوس، فیلسوف چین باستان تیزس هارمونی - harmony - به مفهوم همسازی و همسویی را پیاده کرد. دینگ سیاو پینگ؛ متنفذ ترین کادر کمونیستی دوران پسا ماو تسه تنک در چین، در ازای "مبارزه طبقاتی" با پیاده کردن تیزس همسازی

سیاسی- اقتصادی "بازی برد برای همه" را "مجلس نشین" ساخت. بیل کلینتن، رییس جمهور ایالات متحده آمریکا در سال های نود سده بیستم به این نظر رسید، که توام با فروپاشی امپراتوری شوروی، گسترش "جهانی شدن" شیوه فکر سنتی که از "رقابت قاتلانه" و در نتیجه از تیوری "برد یا باخت" مایه می گرفت، دیگر "تاریخ زده" شده و نمی تواند جوابگوی نیازمندی های جهان امروزی باشد. به نظر او قدرت های بزرگ (امریکا، چین، روسیه، جاپان؛ هند و اتحادیه اروپا) می توانند همه در همکاری با هم دست آوردهای بیشتر داشته باشند. در واقع او با درنظر داشت "بازی برد برای همه" باین نظر بود که در "بازار جهانی" پیروزی های هر یک از این قدرت ها به پیروزی های بیشتر نیرو های دیگر وابستگی دارد. (158)

اگر با درنظر داشت اوضاع ضربت پذیر سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در منطقه با نظر خرد گرایی و واقع بینی سیاسی بنگریم، تحت شرایط حاکم در دهه ی دوم سده بیست و یکم، از مبارزات سیاسی خشونت بار و همچشمی های قاتلانه در آخرین تحلیل و به ویژه از نگاه درازمدت هیچ طرف درگیر در بازی به پیروزی نهایی که با شکست قطعی دیگران توام باشد، نایل نمی گردد. واقعاً کشور های عربی خلیج، ایران و پاکستان می توانند که به جای "رقابت های قاتلانه" و در نتیجه تخریب زیر بناهای اقتصادی و اجتماعی افغانستان، از طریق یک خط سیاسی عجین در تساهل و مدارا بیشتر نفوذ سیاسی خویش را گسترش دهند و به اهداف راهبردی خویش نایل آیند. با انتخابات تازه در ایران و پاکستان و به قدرت رسیدن حسن روحانی و نواز شریف، با وجود تداوم نسبی راهکار های قدیم تهران و اسلام آباد، زمینه های دگر گونی نسبی در سیاست هر دو کشور میسر گردیده است. باساس انتخابات ماه می سال 2013، در 66 سال گذشته که از تاریخ پاکستان می گذرد، برای نخستین بار قدرت از یک حزب سیاسی به حزب دیگر سیاسی از طریق انتخابات، یعنی مسالمت آمیز منتقل شد. همچنان در یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ایران (درماه جون سال 2013) حسن روحانی، یکی از راهیان "اصلاح طلب" به عنوان هفتمین رئیس جمهور آن کشور برگزیده شد. ایران و پاکستان هر دو با دشواری های سیاسی-اقتصادی مواجه می باشند. نواز شریف حتی در نظر دارد تا با بر نامه "بهبود اقتصادی و تهیه انرژی" به مثابه شعار مبارزه انتخاباتی اش از طریق طرح "یک استراتژی امنیت ملی" بر اوضاع بحرانی کشور غلبه نماید. در ایران نیز سیاست های نارسای احمدی نژاد در جریان هشت سال، که با فشار های تعزیرات اقتصادی جهان غرب توام بود، کشور را بر لبه پرتگاه کشانید. درین حالت آقای روحانی با بازنگری در سیاست های داخلی و خارجی کشورش، آن هم در جهت نرمش پذیری راهکار تازه ی را در دستور کاری خویش قرار داده است. این بافت نسبی تازه سیاسی در دو کشور همسایه می تواند که زمینه ساز سیاست های سازنده در قبال افغانستان گردد. کرسی نشینان کابل می توانند در این راستا به پیروی از اصل همکاری های گسترده منطقوی گام های هدفمند بردارند. طرح یک سیاست خارجی که در آن با در نظر داشت اصل عدم مداخله، برنامه ملی با راهکار های منطقوی با ابتکار خستگی ناپذیر در جهت بر گزاری همایش های منطقوی، در همسویی قرار گیرد، نیاز تاریخی پنداشته می شود. ولی الیگارشی نوپا به همان نحوی که کشور را با پیروی از سیاست های "نیو لیبرالیزم" و نظام متمرکز "ریاستی" به بن بست کشانید، در بخش سیاست خارجی نیز کشور را به "میدان بزکشی" بازیگران تبدیل نموده است.

عصاره نظر "حکومت داری هوشمند"

قبل از همه می بایست متذکر شد که نظام حاکم سیاسی-اقتصادی کشور که بر اصول "نظام متمرکز گسترده ریاست جمهوری" و شیوه دید سیاست اقتصادی "نیو لیبرالیزم" استوار است، انکشاف اقتصادی، رشد اجتماعی و نهادینه شدن دموکراسی را به بن بست کشانیده است. ازین نگاه بدیل سیاسی- اقتصادی ایجاب بازنگری ریشه ای را در شیوه فکری و اجراات اداری می نماید.

بدیل سیاسی که نویسنده آنرا "حکومت داری هوشمند" نام گذاری مینماید بر دو اصل سیاسی و دو شرط کاری استوار می باشد:

اصول سیاسی در تدوین بر نامه "استراتژی انکشاف ملی در خور کشور" و "حضور فعال بنیادها و سازمان های فعال سیاسی" به مثابه راهیان راه آزادی و عدالت اجتماعی خلاصه می گردد، که همرا با نهاد های مدنی و پشتیبانی رسانه های گروهی بحیث "چهارمین رکن" نظام دموکراسی حامل این آرمان و مجری این بر نامه باشد.

دو شرط کاری در ایجاد "حکومت داری خوب" و بکار برد اصل "بهینه اقتصادی و اجتماعی" در سیاست درون مرزی و بیرون مرزی در دستور کار قرار میگیرند.

➤ **استراتژی انکشاف ملی:** درینجا نخست از همه نیاز تاریخی به طرح و تدوین یک برنامه بزرگ ملی دیده می شود، بر نامه ای که در آن نظام سیاسی و اقتصادی در خور کشور پسا منازعه، با درنظر داشت امکانات، ظرفیت ها و کفایت های های درون مرزی کشور و در محدوده ی الزامات "جهانی شدن پسا امریکا" هدفمندانه تدوین گردد. درین طرح، به مثابه ی خط قرمز در راستای رسیدن به این اهداف بایست اولویت قایل گردید:

❖ در بخش سیاسی : جانشین نمودن "دموکراسی مشارکتی" و ان هم از پایین به بالا به جای نظام متمرکز گسترده که نظر به مصلحت های غیر اصولی و نفوذ متنفذین پشت پرده به مثابه جامه سیاسی بر قد وقامت گروه کرزی برش و دوخته شده است. دموکراسی مشارکتی نه تنها یک ارمان بلکه نیاز در جهت پختگی جامعه به مدارج عالی است،

❖ در بخش اجتماعی نیاز به "ملت شدن" فعال در جهت همجوشی و هم آمیختگی جامعه ی پارچه پارچه در ابعاد تباری، سمتی و فرهنگی دیده می شود. درین راستا میتوان قانون اساسی کشور را به مثابه گذر گاه تنگ در جهت ملت شدن در نظر گرفت. ولی هر تدبیر سیاسی می بایست در سنگ محک "منشور حقوق بشر" به مثابه عصاره ای از تراوش فکری راهیان آزادی در چندین قرن بررسی گردد.

❖ در بخش اقتصادی اصولاً نیاز به بازنگری ریشه ای در ین بخش ها دیده میشود: "خود کفایی نسبی اقتصادی" از طریق تدوین سیاست های اقتصادی "سبد مواد غذایی"، "رفع احتیاجات اولیه"، "تعویض نسبی واردات" و در اخیر با در نظر داشت شاخص های "عدالت سمتی"، و استراتژی انشکاف ملی در خور کشور.

➤ **حضور فعال نهاد ها و سازمان های سیاسی دموکرات:** طرح و تدوین هر نوع راهکار سیاسی- اقتصادی در آخرین تحلیل به سازمان سیاسی، بنیاد های اجتماعی و شخصیت های برانده کاری نیاز دارد که به مثابه حامی و مجری، برنامه مورد نظر را در عمل پیاده کنند. در این جا پابندی این گروه ها به این اصول الزامی شمرده می شود: **مشروعیت دموکراتیک، واقعیت گرایی و خردگرایی انتقادی.**

ساختار سیاسی سازمان یافته کشور در آستانه انتخابات ریاست جمهوری بیانگر این واقعیت است که هسته این گروه راهروان آزادی را می بایست خارج از حوزه های متذکره سیاسی جستجو کرد. هسته های این جریان را می توان در همکاری با نهادهای مدنی، پیش کسوتان فرهنگی، مجریان رسانه های خبری و فعالان حقوق بشر، به ویژه مبارزان تساوی حقوق زن و مرد به جنبش بزرگ سیاسی و اجتماعی مبدل کرد و حامل پرچم آزادی، دموکراسی و عدالت اجتماعی گردید.

در کنار این دو اصل دو شرط کاری که به نوبت خود از اهمیت کلیدی برخوردار میباشند، در دستور روز قرار می گیرند:

➤ **حکومت داری خوب:** برای پیاده کردن استراتژی انکشاف در خور کشور، تنها وجود مجریان سیاسی با توجیه دموکراتیک بسنده نمی باشد. درین راستا اشغال کرسی های اداری با پیروی از "شایسته سالاری" و تکیه بر اصول فراقومی و فرا سمتی نظر به قوانین تدوین شده و شاخص های معیاری نقش کلیدی دارد. درین جا نخست باید بین اصل "شایسته سالاری" و نظر سیاسی "استبداد منوره" از نگاه محتوا تفاوت کلی قایل گردید. اصل شایسته سالاری که در اینجا مورد نظر است، در محتوای خویش از توجیه دموکراتیک برخوردار بوده و کارمندان دولتی در کنار کفایت کاری باید مسوولیت پذیر، عاری از آلودگی های فساد اداری و حساب ده هم باشند.

➤ **بکاربرد الگوی بهینه:** مراد از الگوی بهینه بکاربرد تمام امکانات سیاسی، تسهیلات مالی، کفایت های اقتصادی و ظرفیت های بشری کشور، هم آهنگ با استراتژی انکشاف ملی با پیروی از اصل اقتصادی - کمترین عامل و زیادهترین حاصل - می باشد. سیاست های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور می بایست در هم آهنگی افقی و عمودی و هم چنان در پیوند نزدیک ساختار مرکزی و پیرامونی تدوین و پیاده گردد. به غرض جلوگیری از ضایع شدن عوامل تولیدی بحیث "عامل" نباید سیاست های سکتوری در صلاحیت های واحد های اداری و بدون آگاهی و پیوند از صلاحیت های دیگر واحد های اداری پیاده گردد. **درینجا می تواند ایجاد یک "بنیاد هم آهنگی تدابیر کلیدی کشور" را با درنظر دشت الگوی بهینه و بحیث ارگان مشورتی ممد خواند.**

"بنیاد هم آهنگی تدابیر کلیدی" بایست بتاسی از شاخص های معیاری، تدابیر سیاسی- اقتصادی کشور را ارزیابی کرده و تجویزات ناشی ازین بررسی را در اختیار مقامات با صلاحیت قرار دهد. به همین منوال هر تدبیر می بایست در رابطه با تدابیر دیگر در جهت رسیدن به یک هدف مشخص ارزیابی گردد. پس از آن سهم تاثیر گذاری این تدبیر در توصل با هدف تحلیل گردد. در قدم بعدی می بایست، باسناد شاخص های "حاصل- عامل - input-output-tableau -) مفیدیت کلی این تدبیر سنجش گردد. در آخرین قدم باید دقیق بررسی

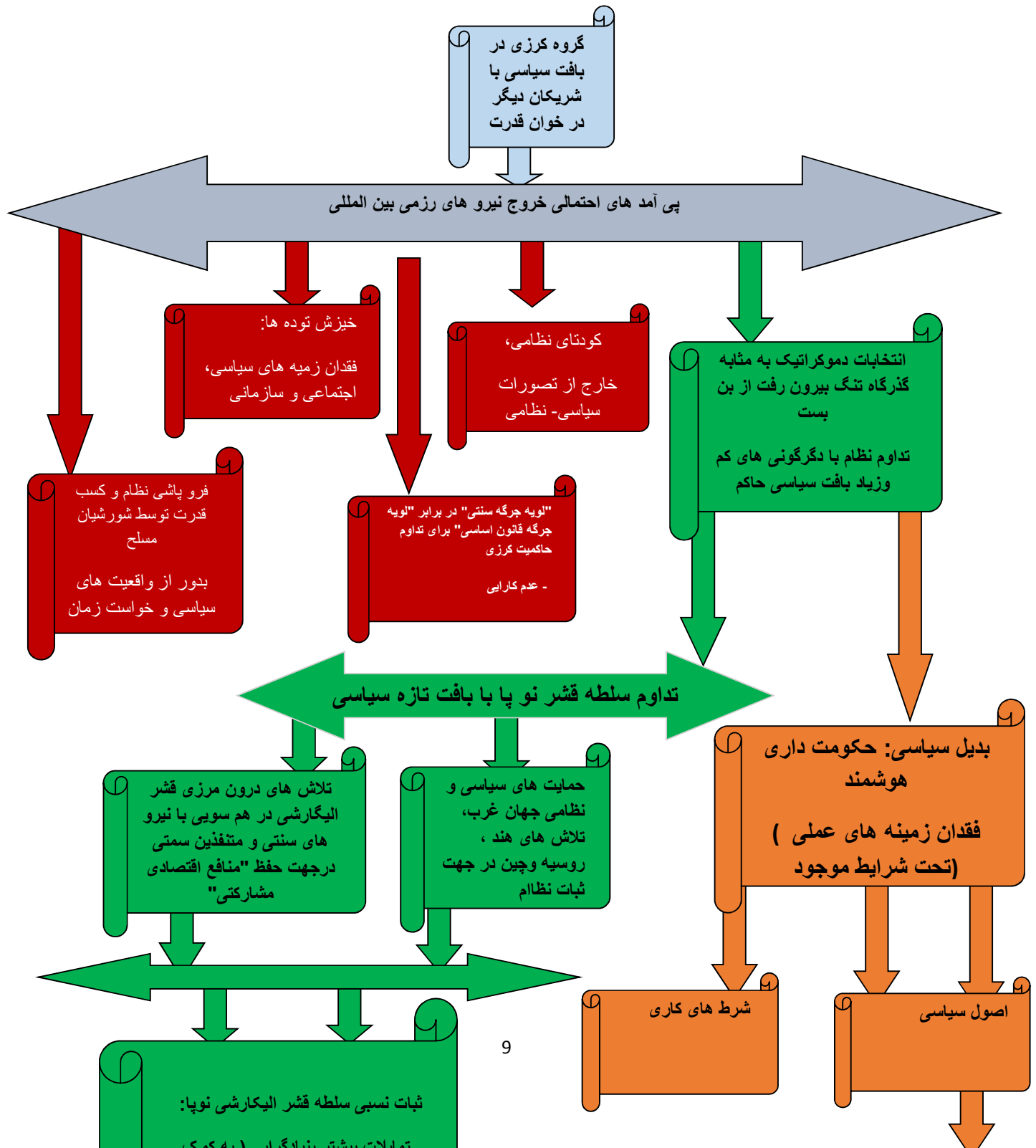
گردد که این تدبیر تا چه حد با اهداف بزرگتر ملی در هماهنگی قرار گرفته و ممد تدابیر دیگر می گردد. این موضوع را می توان با یک مثال کوچک در بخش رشد صنایع کوچک در کشور توضیح کرد:

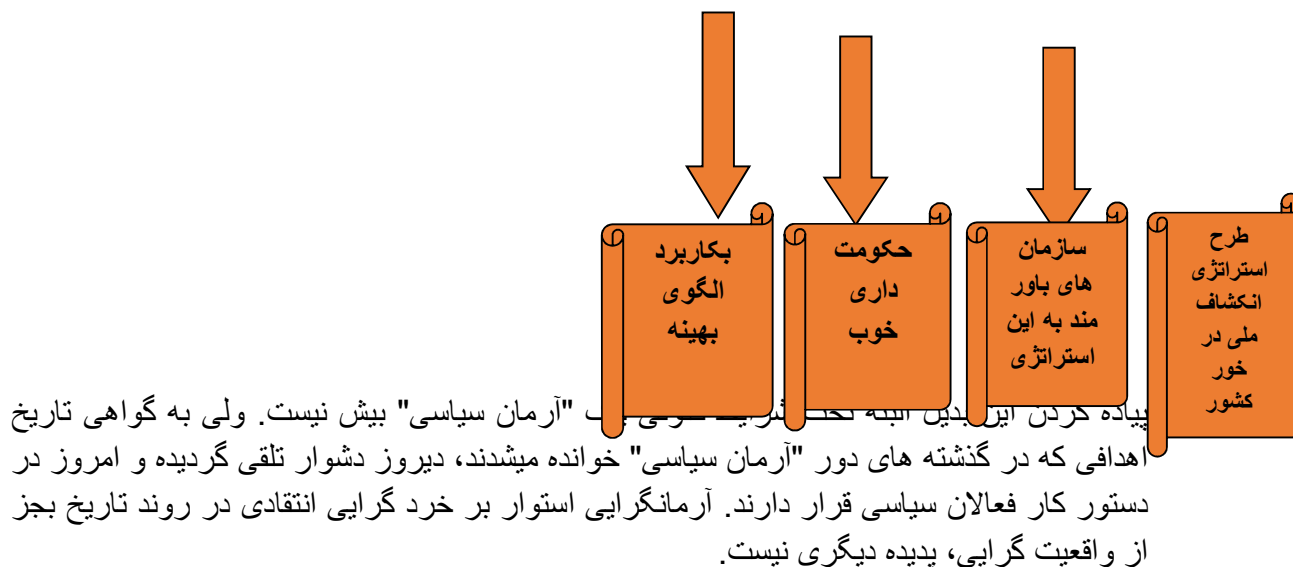
اگر بنا باشد که صنایع کوچک کشور در جهت "خود کفایی نسبی" تشویق شود، میتوان از امکانات متعددی به مثابه وسیله سیاست اقتصادی استفاده کرد. از آنجایی که ماشین آلات تولیدی برای صنایع کوچک داخلی از خارج خریداری می شوند، میتوان به شکل نمونه با عرضه دالر پایینتر از نرخ بازار آزاد به متصدیان این دستگاه ها، آن ها را به سرمایه گذاری بیشتر تشویق کرد. درینجا نخست باید ارزیابی کرد که این تدبیر اقتصادی با تدابیر دیگر تشویق صنایع داخلی از هم آهنگی مناسب بر خوردار است و یا خیر. پس از آن باید مشخص نمود که این تدبیر اقتصادی در صلاحیت کدام ارگان دولتی قرار گرفته و تا کدام اندازه با صلاحیت های ارگان های دولتی دیگر در تضاد و یا هم آهنگی پیاده می گردد. مثلاً اگر این تدبیر در صلاحیت وزارت صنایع تصور شود، باید درین زمینه این وزارت از همکاری وزارت اقتصاد کشور، که مسوولیت انکشاف اقتصادی را بر دوش می کشد، و همچنان با وزارت مالیه کشور، که درین راستا مسوولیت تهیه "پارانه اسعاری" را متقبل می شود، نیز از هم آهنگی بر خوردار گردد. در اخیر نیاز به همکاری بانک مرکزی کشور در جهت سیاست اسعاری نیز دیده میشود. در قدم بعدی باید "ارتجاعیت تقاضا" نظر به قیمت برای ماشین آلات در سنجش دخیل گردد و بررسی شود که نقش تهیه اسعار به نرخ مناسب و پاینتر از نرخ بازار آزاد با کدام فیصدی در قیمت ماشین آلات هدفمندانه بازتاب می یابد.

با در نظر داشت این ارتجاعیت تقاضای متصدی ها برای ماشین آلات، می توان تاثیر گذاری این سیاست را بر تضامیم متصدی ها سنجش کرد. درعین زمان باید پیوند این تدبیر اقتصادی را با بخش های دیگر اقتصاد کلان - macroeconomics - از نظر انتقادی گذراند. به ویژه باید سنجش کرد که عرضه اسعار به نرخ کمتر از نرخ بازار آزاد به ضرر سکتور صادرات و همچنان تشویق تولیدات زراعتی که بر ا ی تکافوی "احتیاجات درون مرزی" موضوع بحث قرار می گیرد، تمام نشده و از همه مهمتر منجر به انتقال ارزش نامناسب از بخش سکتور زراعتی به سکتور صنعتی نگردد. در ینجا باید کاملاً دقت کرد که تشویق صنایع داخلی در ازای رکود و یا حتی بحران سکتور زراعتی بسر نرسد.

در تشکیل اداری و نظارت بر "بنیاد هم آهنگی تدابیر کلیدی" می بایست تمام ارگان های مهم کشور با فرستادن نمایندگان با صلاحیت خویش، و همچنان بنیاد های مدنی و اجتماعی غیر دولتی سهم مناسب داشته باشند. نظر به اینکه وابستگی های مالی، اکثراً به تاثیر گذاری های نظری و تدوین سیاست های تطبیقی منجر میگردد، بهتر است که این بنیاد با تمام تضامیم آن از منابع درونی کشور تمویل گردد. نتایج تحلیلی استوار بر ارقام و واقعی و شاخص های معیاری می بایست نه تنها در اختیار دفتر ریاست جمهوری قرار گیرد، بلکه با شفافیت کامل در اختیار همه گذاشته شود. به این ترتیب دستگاه اداری تحت فشار نظرات مردم آگاه و آراسته با تحلیل علمی قرار گرفته و در صورت عدم توجه به محتویات مسله مجبور به حساب دهی می گردد. درین جا باید افزود، که ارزیابی های این بنیاد می تواند ممد کار ارگان های تقنینی و عدلی گردد.

سیمای افغانستان با انکشاف احتمالات مختلف سیاسی

4. نتیجه گیری: فقدان در ورودی جهانشمول به آرمانگا ملی

ارنولد توبینی، مورخ مشهور انگلیسی در سال های شصت سده بیستم از بقایای عبادتگاه "نوبهار" در بلخ دیدن کرده و از عظمت این بنای تاریخی که به قول سلطان محمد مفتی بلخی با نازده "صد گز بلندی و پهنایی" داشته است (160) دچار حیرت و شگفتی شده است. توبینی پس از مشاهدات آبدات تاریخی، بقایای شهر های ویران شده، شیله های مهیب، کوه پایه های خطیر و جویبار های خروشان، در سال 1964 در اثر مشهور خویش بنام "نهر ها و مرزها" مینویسد: "تاریخ مانند طوفان نوح بر افغانستان مستولی گردیده و آن را ویران کرده است؛ به نحوی که امواج تخریبی درازمدت مانند آب خیزی های مدهش، سالانه راه ها و خیابان های افغانستان را تخریب می نمایند." (161) مورخ شهیر انگلیسی بزودی می افزاید: "اما کوه های این سرزمین به باشندگان آن این توان را داده است که آزاده گی خویش را حفظ نمایند و یا در صورتی که استقلال آن کشور موقتاً از دست رفته، دوباره آن را احیا نمایند." با حفظ حرمت به این ارزیابی تاریخی باید افزود که سرزمین هندوکش درین مقطع تاریخ، در سده بیست و یکم ودوره جهانی شدن پسا امریکا برای رهایی از "دایره شیطانی" ویرانی های متمادی، افزون بر کوه های سر به فلک کشیده، دره های مهیب، شیله های هولناک و "ابشار های نوحه گر"، نخست از همه به درایت شهروندان و "حکومت داری هوشمند" نیاز تاریخی دارد. سرنوشت باشندگان سرزمین هندوکش سخت باهم گره خورده، آنها می توانند که تنها و تنها از طریق همزیستی مسالمت آمیز، طرد هر نوع برتر طلبی و بحیث شهروند - با در نظر داشت حقوق و وجایب مساوی - خانه مشترک خویش را از گزند رویداد های ناگوار و سرازیر شدن در پرتگاه نابودی نجات دهند. شتیفن تنر، آگاه تاریخ نظامی که حملات فاتحین و امپراتور های جهان را بر سرزمین هندوکش از زمان سکندر کبیر تا فرو ریزی نظام گروه طالب به طور دقیق بررسی کرده، در اخیر با این نتیجه میرسد: "برای اشغال گران هیچ وقت ممکن نبوده است که بدون همکاری های نیرو های درون مرزی تمام گوشه و کنار این خطه را اداره کنند." (162) وجیزه وطنی این ارزیابی تاریخی را چنین خلاصه مینماید: "وقتی تبر به جنگل آمد، تمام درختان فریادزدند، وای دسته اش از جنس ماست".

تجارب سرشار کشور های پیرامونی دیگر، به ویژه در سده ی بیست و یکم به این واقعیت تاریخی و اصل خردگرایی شهادت می دهد:

"آرمانگاه" دموکراسی، رفاه اقتصادی و عدالت اجتماعی در ورودی همگانی ندارد. هر کشوری می‌بایست خود را در نظر داشت شرایط ویژه جیواستراتژیکی، داده‌های طبیعی درون مرزی و توانایی‌های شهروندان خویش در جهت باز شدن این در ورودی تلاش نماید. در مورد اینکه نخبگان سر زمین هندوکش - از کرسی نشینان و تامل اندیشان گرفته تا حاشیه نشینان، انتقادیون حرفوی و محفل نشینان سیاسی- آن توانایی را دارند، که توام با مسئولیت پذیری و حسابدگی، بدور از تفکر انحصار گرایی و برتر طلبی تباری، عاری از جزم گرایی نظری و فارغ از سنگ واره اندیشی‌های سیاسی در دور پسا خروج نیرو های بین المللی از کشور گام های عملی بردارند، با دشواری های زیاد مواجه دیده میشود. ولی در آستانه این دور جدید، انتخابات ریاست جمهوری بهترین زمینه آزمون تاریخی می‌باشد. دانه های ظهور قشر جدید از نخبگان سیاسی نسل نو که به ارزش های دموکراتیک باور داشته، از توانایی انعطاف پذیری و کفایت کنار آمدن با رقیب های سیاسی برخوردار باشد، تازه جوانه زده است. نهال نارس دموکراسی هنوز هم تنومند نبوده و فاقد ریشه های عمیق در دامنه های حاصل خیز کشور است. راه درون رفت در "آرمانگاه ملی" را می‌توان در پرتو درخشان اصول و اساسات دموکراسی و آزادی جستجو کرد.

5. رویکرد ها

(1) <http://8am.af/1392/02/22/usa-political-transition-afghanistan>

(2) کمال داوی، بحث دیورند را باید از کوتاه اندیشی بیرون کرد، در 8 صبح،
<http://8am.af/1392/02/24/durand-negotiation-afghanistan-pakistan/>

Herodot, Neuen Bücher der Geschichte, 1984, Phaidon Verlag, (3)
Essen, Germany, P.246, 724

Stephan Tanner, Afghanistan – A military History from Alexander the (4)
Great tot he Fall oft The Taliban , Da Capo Press, USA, 2002, P. 17

(5) نتر همانجا ص 41

Donald W. Engels, Alexander the great and the logistics of the (6)
Macedonien Armay, University of California, 1978, P 96 and 97

(7) نتر، همان جا ص 49

(8) <http://www.atimes.com/atimes/South Asia/SOU-02-240713.html>

(9) میر غلام محمد غبار، افغانستان در مسیر تاریخ، چاپ دوم، ایران، قم 1359، ص 66

(10) همان جا ص 68

(11) عبدلحی حبیبی، تاریخ افغانستان بعد از اسلام، تهران، 1363 ص. 295 تا 330

(12) حبیبی، همان جا، ص 436

(13) تنر، همانجا، ص 77

(14) غبار، همان جا، ص 108

(15) تنر، همان جا، ص 95

Michael Prawdin, Das Reich aus dem Nichte, die ersten (16)
Grossmogulen, Deutsche Verlag-Anstalt, Stuttgart, 1965, P.36

همان جا، ص 36 (17)

(18) غبار، همان جا، ص 369

(19) فیض محمد کاتب، سراج الاخبار، کابل 1915، ص 225 و 316

(20) جزییات این مطلب در : سید موسی صمیمی، 27 دسمبر سال 1979: هجوم قوای نظامی اتحاد جماهیر شوروی در افغانستان - چرخشی در راهبرد سیاسی کرسی نشینان کرملین، در گفتان:
<http://www.goftaman.com/daten/fa/index.htm>

(21) همان جا

(22) محمد نبی عظیمی، اردو وسیاست (در سه ده اخیر]، پیشاور، سال 1376، ص 227

(23) <http://www.nato.int/docu/update/2008/10-october/e1009a.html>

(24)

http://www.nato.diplo.de/Vertretung/nato/de/06/Gipfelerklaerungen/NATO_Gipfel_Lisboa_1911_Seite.htm

(25)

http://www.nato.diplo.de/contentblob/2978540/Daten/968933/Erkl_AFG_Lisboa_DLD.pdf

(26) همان جا

(27) در مورد جزییات نشست شیکاگو مراجعه شود به: سید موسی صمیمی، نشست عالی سران کشور های عضو ناتو، در شیکاگو - خروج نیرو های خارجی از افغانستان یکی از مسایل کلیدی- می سال 2012 در گفتمان <http://www.goftaman.com/daten/fa/index.htm>

(28)

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87905.htm

(29) همان جا

(30) همان جا

(31) سید موسی صمیمی، رهایی افغانستان از پوشش "حمایت" نیرو های بین المللی – به مناسبت سالزور کانفرانس بن دوم در گفتمان: <http://www.goftaman.com/daten/fa/index.htm>

(32) <http://president.gov.af/en/news/979>

(33)

Dr. Babak Khalatbari, Demokratieentwicklung in Afghanistan, Länderbericht, 5. August 2008, www.kas.de/afghanistan

(34)

http://da.azadiradio.org/archive/local_news/20110114/1090/2118.html?id=2275883

(35) محمد اکرام اندیشمند، افغانستان پس از 2014، ثبات و یا بی ثباتی؟ در گفتمان: <http://www.goftaman.com/daten/fa/articles/part34/andeshmand-04-05-2013.pdf>

(36) http://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_National_Army

(37) http://www.ez-afghanistan.de/fileadmin/content/fact-sheets/dari/2013_PIU_dari.pdf

(38)

http://www.salamwatandar.com/index.php?option=com_content&view=article&id=7613%3A2012-11-08-08-20-22&catid=53&Itemid=242&lang=dr

(39)

[/http://8am.af/1392/03/19/election-security-ministry-interior-affairs](http://8am.af/1392/03/19/election-security-ministry-interior-affairs)

(40)

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/05/130520_k03_afghan_mod_looking_for_antonof74.shtm

(41) <http://www.avapress.com/vdci5ra5.t1azv2bcct.html>

(42) ,Progress Toward Security and Stability in Afghanistan, July 2013

http://www.defense.gov/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf

(43) همان جا

(44) همان جا، ص 77

. (45)

<http://www.dw.de/%D9%86%D8%B8%D8%B1%D8%B3%D9%86%D8%AC%DB%8C-%D8%AA%D8%A7%D8%B2%D9%87-%D8%B1%D8%B6%D8%A7%DB%8C%D8%AA-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86-%D9%87%D8%A7-%D8%A7%D8%B2-%D9%BE%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%B3-%D8%A7%D9%81%D8%B2%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%DB%8C%D8%A7%D9%81%D8%AA%D9%87-%D8%A7%D8%B3%D8%AA/a-15705143>

<http://bokhdinews.af/special-report/4025> (46)

<http://ensijam.com>. (47)

www.rand.org/pubs/monographs/MG59 (48)

Sharad Cowper-Coles, Cables from Kabul, The Inside Story of the west's Afghanistan Campaign, Harper Press, 2012, P 279 (49)

<http://8am.af/1392/03/19/ahmadzai-interview-ejmaemelli-chairs> (50)

<http://president.gov.af/en/news/979> (51)

(52)

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/02/130203_l09_afghanist_an_badget_details.shtml

(53) سید موسی صمیمی: کانفرانس توکیو تعهدات مالی را به افغانستان با قید و شرط ساختاری مشروط گردانید، 09.07.12 در گفتمان:

<http://www.goftaman.com/daten/fa/articles/part30/samimi-10-07-2012.pdf>

http://www.defense.gov/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf (54)
P 152

Ann Jones, **Afghans mull three lousy options**, in **Asia Times** (55)
online,

http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/OA29Df03.html

[https://www.cia.gov/library/publications/the-world-\(factbook/geos/af.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-(factbook/geos/af.html) (56)

Christa Mahar, Left Behind, in Time, vol. 181, No.23; 2013, P28 (57)

همانجا (58)

,http://www.defense.gov/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf (59)
P 152

Christa Mahar, Left Behind, in Time, vol. 181, No.23; 2013, P28 (60)

(61) همان جا

(62) سید موسی صمیمی، نگاهی به استراتژی انکشاف ملی افغانستان، کاستی های نظری، کم کاری های عملی در فصل نامه ی زمین، سال سوم، شماره سوم، بهار 1392

(63) تنها در بخش غصب زمین ها، که بالغ بر دومیون جریب میشود، روزنامه 8 صبح جزییات و نام های زمین خواران بزرگ را افشا کرده است.
http://8am.af/oldsite.php?option=com_content&view=article&id=29458:1391-10-27-01-57-16&catid=1:title&Itemid=553

(64)

[http://www.auswaertiges-
amt.de/cae/servlet/contentblob/604504/publicationFile/162929/Conferen
ce_Conclusions -
International Afghanistan Conference Bonn 2011 Dari.pdf](http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/604504/publicationFile/162929/Conference_Conclusions_-_International_Afghanistan_Conference_Bonn_2011_Dari.pdf)

(65)

<http://www.goftaman.com/daten/fa/articles/part30/samimi-10-07-2012.pdf>

(66)

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87905.htm

[/http://8am.af/1392/05/02/us-india-afg-relation-support](http://8am.af/1392/05/02/us-india-afg-relation-support)(67)

Borhan Osman, Who played Havoc withe Qatar Talks?, in (68)
(.Afghanistan Analyst.Org

<http://www.afghanistan-analysts.org/?s=osman>

(69) سید موسی، نشست سران ناتو در شیکاگو، همن جا

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13910829000975> (70)

[http://www.sada-e-azadi.netwww.sada-e-
azadi.net/index.php/da/economy/7193-new-silk-road-key-to-strategy-for-
afghanistan-clinton?googleb0t=true](http://www.sada-e-azadi.netwww.sada-e-azadi.net/index.php/da/economy/7193-new-silk-road-key-to-strategy-for-afghanistan-clinton?googleb0t=true) (71)

<http://www.bricsindia.in/firstSummit.html> ((72)

(73) بیانیه سرگی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه فدرالی در کنفرانس بن دوم

http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/604220/publicationFile/162850/Russian_Federation_german.pdf

(74) بیانیه ملییا کریشنا، وزیر امور خارجه هند در کنفرانس بن دوم

<http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/602980/publicationFile/162519/India.pdf>

<http://www.avapress.com/vdcguw9t.ak9xq4prra.html> (75)

<http://8am.af/1392/05/02/us-india-afg-relation-support> (76)

(77) بیانیه یانگ جی شی، وزیر امور خارجه چین در کنفرانس بن دوم

<http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/602914/publicationFile/162726/China.pdf>
http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2012/11/121127_k02-russia-ambassador-iv.shtml (78)

http://www.jamestown.org/search/searchresults/?no_cache=1 (79)

(80)

<http://www.globaltimes.cn/content/800219.shtml#.UgJfhdltwZk>

(81) بیانیه همراه خان ظریفی در کنفرانس بن دوم

<http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/603108/publicationFile/162645/Tajikistan.pdf>

(82) بیانیه عبدالعزيز، معاون وزیر امور خارجه عربستان سعودی در کنفرانس بن دوم

<http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/603124/publicationFile/162531/Saudi%20Arabia.pdf>

(83) بیانیه خالد، وزیر امور خارجه قطر در کنفرانس بن دوم

<http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/603044/publicationFile/162733/Qatar.pdf>

Press Room, US Department of Treasury, July 22 2010, TG (84)

(85) "indigenized security arrangement- " – پناه میبرد.

Rava Bhallah, The U.S.-Saudi Dilemma: Iran's Reshaping of Persian Gulf Politics,

<http://www.stratfor.com/>

(86) بیانیه علی اکبر صالحی، وزیر امور خارجه ایران در کنفرانس بن دوم

<file:///H:/Texte/afghanistan/bonn%202/salehi%20iran%20aus%C3%9Fenminister%20bonn%202.htm>

(87)

http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2011/06/110625_ka_khamenei_karzai.shtml

(88) همان جا

(89)

http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2011/06/110620_mg_fghanistan_iran_us_fours_reax_vahidi.shtml

(90) همان جا

http://www.defense.gov/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf (91)

(92)

Jochen Hippler, Das gefährlichste Land der Welt? – Pakistan zwischen Miliärherrschaft, Extremismus und Demokratie, KIWI, Paperback, 2008

Joe Klein, The Best News out of Afghanistan 2012 Time June 4, 2012 (93)

Top-secret U.S. intelligence files show new levels of distrust of Pakistan, in The Washington Post, September 3, 2013 (94)

(95) هیپلر، Hippler، همان جا، ص 180

http://www.jinnah-institute.org/images/ji_afghanendgame.pdf (96)

(97) در مورد ارزیابی این نوشته مراجعه شود به : سید موسی صمیمی، "پاکستان، ایالات متحده امریکا و آخرین بازی در افغانستان - برداشت های نخبگان سیاست خارجی پاکستان" مراجعه شود.

<http://www.goftaman.com/daten/fa/index.htm> -

(98) سید موسی صمیمی، سیر "نظام التقاطی طالبان از یک گروه نظام مند به یگ گروه اخلا گر، اگست سال 2011، در گفتمان: <http://www.goftaman.com/daten/fa/index.htm>

(www.kabulpress.org) (99)

<http://www.youtube.com/watch?v=Dv1rrOWk1YE> (100)

<http://www.tolonews.com/fa/miscellaneous/11246-online-> (101)

([exclusive-an-interview-with-ahmed-rashid](#)

[/http://8am.af/1392/03/21/extremist-taliban-islam-qatar](#) (102)

<http://www.presstv.ir/detail/fa/278239.html> (103)

(104)

AFGHANISTAN: THE LONG, HARD ROAD TO THE 2014 TRANSITION, Asia Report N°236 – October 8, 2012
<http://www.crisisgroup.org/en/Search%20Results.aspx?keywords=afghanistan>

(105) <file:///G:/Texte/afghanistan/abzug/AP%20News%20%20Afghan%20war%20enters%2012th%20year.htm>
(106)

<file:///G:/Texte/afghanistan/abzug/AP%20News%20%20Afghan%20war%20enters%2012th%20year.htm>

Afghans Anxious About Exit of Foreign Troops (107)

By THE ASSOCIATED PRESS, international herald tribune

Published: September 1, 2011 at 1:56 PM ET

<http://www.koofi.net/index.php?id=4035> (108)

Citha Maass/Thomas Ruttig, Afghanistan vor neuerem Bürgerkrieg? – Entwicklungsoptionen und Einflussfaktoren im Transitionsprozess, http://www.swp-berlin.org/de/publikationen/swp-aktuell-de/swp-aktuell-detail/article/afghanistan_neuer_buergerkrieg.html

Zalmay Khalizad, The Three Futures for Afghanistan, Why the Country Needs a long-Term Commitment From the United States, December 16, 2011, Foreign Affairs, Published by Council on Foreign Relations (110)

[/http://8am.af/1392/05/02/government-fear-social-media-nai](#) (111)

همان جا (112)

[/http://8am.af/1392/03/27/media-scare-truth-parliament](#) (113)

(114)

http://www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/602320/publicationFile/161827/111121_Botschaft_Zivilgesellschaft_Dari.pdf

<http://1400.af/eng/young-afghans-form-new-political-movement-/with-hopes-for-the-future> (115)

(116) همان جا

<http://www.guardian.co.uk/world/2012/dec/12/afghanistan-new-political-party> (117)

Gedeon Rachman, Zero-Sum-World, Politics, Power and Prosperity after the Crash, Atlantic Books London, 2011, P xviii (118)

(119) نقل قول از نوشته: احمد ولی مسعود، آجندای ملی، ریفرم سیاسی و ایجاد صلح پایدار در افغانستان، واحد انتشارات؛، بنیاد شهید مسعود، 1391، ص 30

<http://8am.af/1392/04/25/parliament-luyajirga-tradition-security-agreement> (120)

Progreess Toward Security and Stability in Afghanistan, July 2013, (121)
P 65 http://www.defense.gov/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf

<http://www.tolonews.com/en/afghanistan/10575-qayum-karzai-a-possible-presidential-candidate-mahmoud-karzai> (122)

http://en.wikipedia.org/wiki/Quayum_Karzai (123)

(124)

<http://www.qanoony.com/contents.php?lang=en§ion=news&id=57>

(125)

<http://bokhdinews.af/political/13701-%D9%82%DB%8C%D9%88%D9%85-%DA%A9%D8%B1%D8%B2%DB%8C-%D8%B1%D8%B3%D9%85%D8%A7-%D9%86%D8%A7%D9%85%D8%B2%D8%AF%DB%8C-%D8%AE%D9%88%D8%AF-%D8%B1%D8%A7-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%B1%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D8%AC%D9%85%D9%87%D9%88%D8%B1%DB%8C->

%D8%A7%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85-
%DA%A9%D8%B1%D8%AF

(126) محمد ولی خلمی، کندهار، د زوری انتشاراتو موسسه، کابل، سال 1351 ص 176

(126) میر محمد صدیق فرهنگ، افغانستان در پنج قرن اخیر، آریانا افسیت پرنترز، پشاور، پاکستان، 1988، ص. 77

(127) همان جا

(128) عبد الحی حبیبی، دافغانستان لنډ تاریخ، دانش کتابتون، پشیشاور، 2003، ص. 305

Sarah Chayes, The Punishment of Virtue, Inside Afghanistan (129)
-after the Taliban, Penguin Books, 2007, P.181

(130) همان جا

http://en.wikipedia.org/wiki/Gul_Agha_Sherzai (131)

(133)

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/07/130709_I93_nangarhar.shtml

Said Musa Samimy, Afghanistan, Tragödie ohne Ende?, (134)
HORLEMANN Verlag; 2003, 276

<http://my.azmoone-melli.com/go/2714> (135)

<http://payam-aftab.com/fa/print/8321> و (136)

<http://www.ariananet.com/modules.php?name=Artikel&file=print&sid=11231>

(137)

http://www.bbc.co.uk/persian/indepth/afghanistan_presidential_election_af88.shtml

http://www.iec.org.af/results_2009/leadingCandidate.html (138)

The Washington Post, April 20 2008, PA23 (139)

(140) همان جا

<http://www.rand.org/pubs.html> (141)

<http://www.rand.org/pubs.htm> (142)

(143) همان جا

<http://razaq-mamoon.blogspot.in/p/blog-page.html> (144)

(145) احزاب سیاسی افغانستان – مرامنامه ها و اساسنامه ها، وزارت عدلیه جمهوری افغانستان، کابل، سال 1384

<http://ensijam.com/political-parties> (146)

<http://ensijam.com/political-parties> (147)

(148)

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2013/08/130815_k03_af2014_karzai_is_not_supporting_candidate_in_election.shtml

<http://www.junbesh.net/?p=2046> (149)

<http://www.farda.af/news/news/4145-> (150)

[%D8%B4%D9%88%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D9%87%D9%85%DA%A9%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D8%AD%D8%B2%D8%A7%D8%A8-%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%D8%AF%DB%8C%D9%84-%D9%86%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D8%AF](#)

http://razaqmamoon.blogspot.in/2013/05/blog-post_1327.html) (151)

<http://www.abna.ir/data.asp?lang=1&Id=436069> (152)

Washington Post, August 30, 2013, Grand Alliance to name joint (153)
/presidential runner <http://www.washingtonpost.com>

(154)

<http://www.mandegardaily.com/%D8%AF%D8%A7%DA%A9%D8%AA%D8%B1-%D8%B9%D8%A8%D8%AF%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D8%B1-%D8%B3%DB%8C%D8%B1%D8%AA-%D8%A8%D8%A7%DB%8C%D8%AF-%DB%8C%DA%A9-%D8%AD%DA%A9%D9%88%D9%85%D8%AA->
(/D8%A7%D9%86%D8%AA

(155)

<http://bokhdinews.af/political/8013-%D8%AD%D8%B2%D8%A8-%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%DB%8C-%D8%AE%D8%B1%D9%88%D8%AC-%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%86%D8%A7%D8%AA%D9%88-%D9%BE%DB%8C%D8%B4-%D8%A7%D8%B2-%D8%AA%D8%B4%DA%A9%DB%8C%D9%84-%D8%AD%DA%A9%D9%88%D9%85%D8%AA-%D9%85%D9%88%D9%82%D8%AA%D8%8C-%D8%A7%D8%B4%D8%AA%D8%A8%D8%A7%D9%87-%D8%A7%D8%B3%D8%AA>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Win-Win> (156)

Ken Bimore, Game Theory, A ver short Introduction, Oxford (157)
Unuiversity Press, 2007, P.10

Gideon Rachman, Zero-Sum-World, Politics, Power and Prosperity (158)
after the Crash, Atlantic BOOKS; London, 2011, P 126

(159) در مورد جزییات این بخش مراجعه شود به: سید موسی صمیمی، نگاهی به استراتژی انکشاف ملی افغانستان – کاستی های نظری و کم کاری های عملی -، در فصل نامه زمین، سال سوم، شماره سوم، بهار 1393، 79 تا 96

(160) عبدالحی حبیبی، تاریخ افغانستان بعد از اسلام، 1363، چاپخانه دوهزار، تهران، ص 666

Arnold Toybee, Ströme und Grenzen, - Ein Fahrt durch Indien,) (161)
Pakistan und Afghanistan, W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart, 1964, S. 11-12

(162) تنر، همان جا ص 75

6. ضمیمه:

احزاب سیاسی که به اساس قانون جدید جواز فعالیت اخذ نموده اند (اگست سال 2013)

شماره	نام حزب	رئیس حزب	آدرس
1	حزب مشارکت ملی افغانستان	حاجي نجيب الله "کابلي"	ولایت کابل- ناحیه یازدهم- لب جر خیر خانه
2	حزب متحد ملی افغانستان	نورالحق "علمي"	ولایت کابل- اپارتمان (10) بلاک (48) مکروریان اول ناحیه 16

3	حزب نهضت همبستگي ملی افغانستان	سید اسحق "گیلاني"	کابل- شهر نو- کوچه گل فروشي- منزل دوم افسوتر
4	حزب پیوند ملی افغانستان	الحاج سید منصور "نادري"	کابل- چهارارهي تایمني- متصل جماعت خانه عمومي مرکزي
5	حزب وحدت اسلام ی افغانستان	محمد کریم "خليلي"	کابل- دهبوري- مقابل لیسه مسلک ی موسيقي
6	حزب جمهوری خواهان افغانستان	صبغت الله سنجر	کابل- شهر نو- قلعه فتح الله- سرک ششم- جوار زینبیه
7	حزب ملی وطن	شیر الله جبار خیل	کابل- ناحیه چهارم- چهارراهی آریانا- اپارتمان دوم- منزل چهارم- بلاک فرید احمد
8	حزب انصاف ملی اسلام ی افغانستان	انجنیر احمد شاه خُدران	کابل- ناحیه هشتم- کارته نو- سرک نو چهل متره- نزدیک حوزه
9	حزب دعوت اسلامی افغانستان	استاد عبدالرب رسول "سیاف"	کابل- خوشحال خان مینه- عقب مسجد کویتي
10	حزب ملی فعالین صلح افغانستان	مرتضي- کیوان "بشرمل"	کابل- بین چهارراه ی بره کی و چهارراه ی پروان دوم- تعمیر شاه محمود- منزل دوم
11	حزب ملی هیواد	غلام محمد "جلال"	کابل- کلوله پشته-چهار راهی گل سرخ- قیصار مارکیت- منزل سوم- اپارتمان 120
12	حزب صلح ملی اسلامی اقوام افغانستان	میر محمد حسن "شرزه"	کابل- سرک اول دهمزنگ- ارغندیوال مارکیت- منزل دوم
13	حزب محاذ ملی اسلامی افغانستان	پیر سید احمد "گیلاني"	کابل- ملال ی وات- جوار سفارت اندونیزیا
14	حزب توحید مردم افغانستان	فضل احمد "رشتیا"	کابل- ده نو دهبوري- کوچه مقابل دروازه لیسه رحمن بابا
15	د افغانستان د ملی	عبدالحمید "نورزي"	کابل ولایت- لسمه ناحیه- شیر پور-

1245 کور نمبر	وحدت ولس ی تحریک گوند	
کابل- جاده تیمور شاهي- منزل دوم- جنوب سینما ی تیمور شاهي.	عبدالرشید "جليلي"	16 حزب وحدت ملی افغانستان
کابل- د سیلو څلورم سرک- د خالد بن ولید مسجد مخامخ	انوار الحق "احدي"	17 افغان ټولنپال ولسواک گوند"افغان ملت"
ولایت کابل - شش درک- سرک عمومي- نزدیک ایستگاه نانوائی	شهنواز "تتي"	18 د افغانستان د سولی غورځنگ گوند
بره ک ی شهرار-ا- گلزاد مارکیت- اطاق 148	شیر محمد بزرگر	19 نهضت فراگیر دموکراسی و ترقی افغانستان
ولایت کابل- ناحیه نهم- مکررویان چهارم- بلاک شش- اپارتمان 32	احمد شاهین	20 حزب تفاهم و دموکراسی افغانستان
ولایت کابل- ناحیه 5 - گولایی دواخانه – کوچه حلبی سازی	نجیب الله صادق "مدبر"	21 حزب انسجام ملی افغانستان
کابل ولایت-حضور ی چمن ته مخامخ- فردوس ی برج- دویم منزل	الحاج شاه محمود "پوپل"	22 حزب صلح ملی اسلام ی افغانستان
ولایت کابل ، شهرنو چهارراه ی شهید، متصل موسسه اکبر	محمد یاسین حبیب	23 حزب نهضت بیدار ی مل ی فلاح افغانستان
کابل، شهر نو، چهارراه ی زنبق، مقابل دروازه شمال ی سفارت ایران	انجینر احمد شاه احمدزي	24 حزب اقتدار اسلامی افغانستان
ولایت هرات- ناحیه پنجم شاروالي- سرک "64" متره- کوچه اول- باغ دشت	حاج ی احمد	25 حزب الله افغانستان
ولایت کابل- سرک اول دهمزنگ- مقابل ریاست برق سابق	محمد داود "رزمک"	26 حزب همبستگی افغانستان
کابل – ناحیه سوم –میرویس میدان سمت چهارراهیکوچه حلب ی سازی	حاج ی محمد "محقق"	27 حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان

28	حزب رسالت مردم افغانستان	نور آقا	کابل - جاده میوند - المپیا پلازا - منزل سوم
29	حزب جنبش ملی اسلامی افغانستان	سید نور الله	کابل - سرک ششم قلعه فتح الله - خانه نمبر 626
30	حزب کنگره ملی افغانستان	عبداللطیف (پدرام)	کابل - پل سرخ - کارته 3 - کوچه سوم - سرک کمیساری - ناحیه 6 - خانه نمبر (159)
31	حزب اسلامی افغانستان	عبدالهادي (ارغندیوال)	کابل - ناحیه پنجم - خوشحال مینه - مقابل سیلوي مرکز
32	د افغانستان د خلک انقلابي گوند	پوهنوال شیر گل "اوستا"	ولایت کابل - ناحیه دهم - چهارراهي حاجي يعقوب - اپارتمان حیدري

رویکرد: <http://ensijam.com/political-parties>